موسسه حقوقی آوای عدالت سروش

رأی وحدت رویه شماره ۷۴۳ هیأت عمومی دیوان عالی کشور با موضوع قابلیت فرجام خواهی احکام اعدام متهمان به ارتکاب جرائم موادمخدر در دیوان عالی کشور

– :– –:–= شماره۱۱۰/۱۵۲/۸۹۵۹ ۱۳۹۴/۹/۸

گزارش پرونده وحدت رویه ردیف ۲۲/۹۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور با مقدم ه مربوط و رأی آن، به شرح ذیل جهت چاپ و نشر در روزنامه رسمی ارسال می گردد .

ابراهیم ابراهیمی ـ معاون قضایی دیوان عالی کشور

مقدمه

جلس ه هیأت عمومی دیوان عالی کشور در مورد پرونده وحدت روی ه ردیف ۲۲/۹۴ رأس ساعت ۹ روز سه شنبه مورخ ۱۳۹۴/۸/۵ به ریاست حضرت حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای حسین کریمی رئیس دیوان عالی کشور و حضور حضرت حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای سید ابراهیم رئیسی دادستان کل کشور و شرکت آقایان رؤسا، مستشاران و اعضای معاون کلی ه شعب دیوان عالی کشور، در سالن هیأت عمومی تشکیل شد و پس از تلاوت آیاتی از کلام الله مجید و قرائت گزارش پرونده و طرح و بررسی نظریات مختلف اعضای شرکت کننده در خصوص مورد و استماع نظری ه دادستان کل کشور که به ترتیب ذیل منعکس می گردد، به صدور رأی وحدت روی ه قضائی شمار ه ۷۴۳ ـ ۱۳۹۴/۸/۵ منتهی گردید.

الف) گزارش پرونده

احتراماً معروض می دارد: بر اساس تصاویر دادنامه های پیوست، در مورد امکان رسیدگی فرجامی نسبت به احکام محکومیت موضوع ماد ه ۳۲ قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد

مخدر مصوّب سال ۱۳۷۶ مجمع تشخیص مصلحت نظام بین شعب سیزدهم و چهل و هشتم دیوان عالی کشور با اختلاف استنباط از مقررات قانونی، آرا متفاوت صادر شده است که به عنوان نمونه دادنامه های صادر شده در پرونده های ۷۳۰۰۰۴۱ و ۷۲۰۰۰۴۵ آن شعب عیناً به شرح ذیل منعکس و یادآور می شود که در پرونده شعب ه محترم سیزدهم مطلب دیگری غیر از آنچه که نقل می شود یافت نشد.

در این پرونده که به صدور دادنام ه ۷۳۰۰۲۳۹–۱۳۹۴/۶/۲۹ منتهی شده است مرقوم داشته اند:

نظر به اینکه قبل از لازم الاجرا شدن قانون آیین دادرسی کیفری مصوّب سال ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی، نحو ه قطعیت احکام صادره در خصوص جرائم مربوط به مواد مخدر و اجرای آن و چگونگی رسیدگی مجدد، تماما به ترتیب مذکور در ماد ه ۳۲ قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و الحاق موادی به آن مصوب ۱۳۷۶/۸/۱۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام بوده است و تسری اثر حقوقی نسخ این ماده به موجب ماد ه ۵۷۰ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲ ، صرفا نسبت به احکامی می باشد که پس از لازم الاجراشدن قانون مذکور صادر می گردد، لذا کلی ه احکام قبل از آن با استناد به ماد ه ۹ قانون آیین دادرسی مدنی که قابل استناد در امور کیفری به لحاظ عدم وجود مقررات مغایر می باشد، تابع قانون مجری در زمان صدور حکم بوده و حکم مقرر در ماد ه ۳۲ قانون یاد شده مبنی بر تایید حکم اعدام از سوی دادستان کل کشور یا رئیس دیوان عالی کشور مساوی تجدیدنظرخواهی (فرجام خواهی) مندرج در ماد ه ۴۲۸ قانون آیین دادرسی کیفری نیست زیرا در تجدیدنظرخواهی الزاما باید تجدیدنظر خواه وجود داشته باشد و نسبت به رأی تجدیدنظرخواهی کند، به علاوه در مهلت قانونی باشد که چنین ساز و کاری در ماد ه ۳۲ مذکور نیست، لذا نحو ه قطعی شدن آرا صادره قبل از ۱۳۹۴/۴/۱ باید با همان ترتیب مقرر در ماد ه ۳۲ باشد؛ فلذا بنا به استدلال پیش گفته، موضوع قابل طرح و رسیدگی در دیوان عالی کشور نمی باشد. بدیهی است حق محکوم علیه از حیث اعمال ماد ه ۳۲ قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و تکلیف مراجع مندرج در ماده، شامل دادستان کل کشور و یا رییس دیوان عالی کشور محفوظ است. پرونده به دادگاه صادرکننده ه حکم اعاده می گردد تا به شرح فوق اقدام نمایند.

شعب ه چهل و هشتم دیوان عالی کشور در پرونده کلاس ه ۷۲۰۰۰۴۵ این شعبه به درخواست فرجامی آقای ب.ف. با وکالت آقای ص.ف. نسبت به دادنام ه ۴۱۰ ـ ۲۵۵ ـ ۱۳۹۴/۲/۳۱ شعب ه اول دادگاه انقلاب اسلامی تبریز مبنی بر محکومیت فرجام خواه به اعدام با یک درجه تخفیف و مصادر ه اموال ناشی از جرم به علت نگهداری ۲۳۴/۹ گرم هروئین و شیشه که به استناد بند ۶ ماد ه ۱۸ اصلاحی قانون مبارزه با مواد مخدر و رعایت ماد ه ۳۸ همان قانون صادر شده است، رسیدگی و طی دادنام ه ۲۰۰۱۰۹۰-۱۳۹۴/۶/۳ به شرح ذیل اتخاذ تصمیم کرده است:

با توجه به محتویات پرونده و جهات و کیفیات منعکس و ملاحظ ه اظهارات و اقاریر اولی ه آقای ب.ف. در ارتباط با نحو ه کشف و ضبط مواد صورت جلسه توزین آزمایش مواد و استدلال دادگاه در رأی صادره و اینکه در اعتراض آقای ص.ف. به وکالت از نامبرده ایراد مؤثری که نقض دادنامه را ایجاب نماید مطرح نگردیده، لذا با رد درخواست وکیل مدافع محترم، حکم صادره مستندا به بند الف ماد ه ۴۶۹ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی آن ابرام می گردد و با پیشنهاد یک درجه تخفیف در مجازات نامبرده با عنایت به جوانی و کشف و ضبط کل مواد قبل از توزیع در سطح جامعه موافقت که می بایست موضوع از طریق کمیسیون عفو [و] بخشودگی پیگیری شود.

با عنایت به موارد اعلام شده، هرچند مستندات قانونی مذکور در دادنامه های شعب سیزدهم و چهل و هشتم متفاوت هستند اما چون اعضای محترم شعب ه چهل و هشتم علی رغم صدور حکم محکومیت های موضوع درخواست فرجام در زمان اعتبار قانونی ماد ه ۳۲ قانون مبارزه با مواد مخدر، این قبیل محکومیت ها را قابل رسیدگی فرجامی دانسته ولی اعضای محترم شعب ه سیزدهم به اعتبار قانون حاکم زمان صدور حکم (ماد ه ۳۲ مرقوم) و قطعیت آن ها، رسیدگی و اظهارنظر نسبت به این قبیل موارد را کماکان در عهد ه رییس محترم دیوان عالی کشور و دادستان محترم کل کشور می دانند، لذا نتیجتا اختلاف استنباط از قانون در صدور آرا مورد بحث، حادث شده است و از این حیث مستنداً به ماد ه ۲۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری، طرح موضوع را برای صدور رأی وحدت روی ه قضایی درخواست دارد.

حسین مختاری ـ معاون قضایی دیوان عالی کشور

ب) نظریه دادستان کل کشور

«در خصوص جلس ه مورخ ۱۳۹۴/۸/۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور، موضوع رسیدگی به پرونده وحدت روی ه ردیف ۲۲/۹۴ نظر خود را جهت استحضار حضرت عالی و قضات محترم حاضر در جلسه به شرح ذیل معروض می دارد:

شعب ه سیزدهم دیوان عالی کشور در دادنام ه شمار ه ۹۳۹ ـ ۷۳۰۰۲۳۹ ـ ۱۳۹۴/۶/۲۹ مرقوم داشته اند:

نظر به اینکه قبل از لازم الاجرا شدن قانون آئین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲ با اصلاحاتِ بعدی، نحو ه قطعیت احکام صادره در خصوص جرائم مربوط به مواد مخدر و اجرای آن و چگونگی رسیدگی مجدد، تماما به ترتیب مذکور در ماد ه ۳۲ قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و الحاق موادی به آن مصوب ۱۳۷۶/۸/۱۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام بوده است و تسری اثر حقوقی نسخ این ماده به موجب ماده ه ۵۷۰ قانون آئین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲، صرفا نسبت به احکامی می باشد که پس از لازم الاجراشدن قانون مذکور صادر می گردد، لذا کلی ه احکام قبل از آن با استناد به ماد ه ۹ قانون آئین دادرسی مدنی که قابل استناد در امور کیفری به لحاظ عدم وجود مقررات مغایر می باشد، تابع قانون مجری در زمان صدور حکم بوده و حکم مقرر در ماده ۳۲ قانون یاد شده مبنی بر تأیید حکم اعدام از سوی دادستان کل کشور یا رئیس دیوان عالی کشور مساوی تجدیدنظرخواهی (فرجام خواهی) مندرج در ماده ۴۲۸ قانون آئین دادرسی کیفری نیست زیرا در تجدیدنظرخواهی الزاما باید تجدید نظر خواه وجود داشته باشد و نسبت به رأی تجدیدنظرخواهی کند، به علاوه در مهلت قانونی باشد که چنین ساز و کاری در ماد ه ۳۲ مذکور نیست، لذا نحو ه قطعی شدن آرا صادره قبل از ۱۳۹۴/۴/۱ باید با همان ترتیب مقرر در ماد ه ۳۲ باشد؛ فلذا بنا به استدلال پیش گفته، موضوع قابل طرح و رسیدگی در دیوان عالی کشور نمی باشد، بدیهی است حق محکوم علیه از حیث اعمال ماد ه ۳۲ قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و تکلیف مراجع مندرج در ماده، شامل دادستان کل کشور و یا رئیس دیوان عالی کشور محفوظ است.پرونده به دادگاه صادرکنند ه حکم اعاده می گردد تا به شرح فوق اقدام نمایند.

شعب ه چهل و هشتم دیوان عالی کشور طی دادنام ه ۹۰۹ ۲۰۰۱ ـ ۱۳۹۴/۶/۳ به شرح ذیل اتخاذ تصمیم کرده است:

با توجه به محتویات پرونده و جهات و کیفیات منعکس و ملاحظ ه اظهارات و اقاریر اولی ه آقای ب.ف. در ارتباط با نحو ه کشف و ضبط مواد صورتجلسه توزین آزمایش مواد و استدلال دادگاه در رأی صادره و اینکه در اعتراض آقای ص.ف. به وکالت از نامبردهِ ایراد موثری که نقض دادنامه را ایجاب نماید مطرح نگردیده، لذا با رد درخواست وکیل مدافع محترم، حکم صادره مستنداً به بند الف ماد ه ۴۶۹ قانون آئین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی آن ابرام می گردد و با پیشنهاد یک درجه تخفیف در مجازات نامبرده با عنایت به جوانی و کشف و ضبط کل مواد قبل از توزیع در سطح جامعه موافقت که می بایست موضوع از طریق کمیسیون عفو[و] بخشودگی پیگیری شود.

بنا به مراتب، سخن و بحث در احکام محکومیت قطعی شده با رعایت ماد ه ۳۲ قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب سال ۱۳۷۶ و احکام محکومیت صادره بعد از تاریخ ۱۳۹۴/۴/۱ نمی باشد، بلکه منظور و موضوع بحث، فقط احکام محکومیت اعدامی است که قبل از تاریخ ۱۳۹۴/۴/۱ صادر گردیده، لکن قطعی نشده است. نظر به اینکه طبق ماد ه ۵۷۰ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲ ماد ه ۳۲ قانون مذکور نسخ صریح گردیده است و هر رسیدگی فرع بر صلاحیت است و اگر دیوان عالی کشور صالح به رسیدگی نباشد، دادگاه تجدیدنظر استان نیز صالح به رسیدگی نیست، رئیس دیوان عالی کشور یا دادستان کل کشور هم با توجه به نسخ مادِ ه ۳۲ قانون مارالذکر، حق رسیدگی ندارند و ماد ه ۹ قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب سال ۱۳۷۹ نیز اشاره ای به مرجع صالح ندارد و اکنون طبق ماد ه ۴۲۸ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۹۲ اینگونه احکام محکومیت قابل فرجام خواهی در دیوان عالی کشور است و برابر بند الف ماد ه ۱۱ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ قوانین مربوط به تشکیلات و صلاحیت نسبت به جرائم سابق بر وضع قانون فوراً اجرا می شود، رأی شعبه چهل و هشتم دیوان عالی کشور را درست و قابل تأیید می دانم.»

ج) رأی وحدت رویه شماره ۷۴۳ـ ۱۳۹۴/۸/۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

آنچه که در ماد ه ۳۲ قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و... آمده، نظارت و رسیدگی یکجانبه ای بود که حتی بدون درخواست محکوم به اعدام از سوی رئیس دیوان عالی کشور یا دادستان کل کشور اعمال می گردید و کیفیت رسیدگی اصولا قابل قیاس با چگونگی تجدیدنظرخواهی از احکام نبود. نظر به اینکه ماد ه ۳۲ قانون یاد شده مطابق ماد ه ۵۷۰ قانون آیین دادرسی کیفری صریحا نسخ شده و قابلیت اجرا ندارد و بر اساس قانون منسوخ نمی توان اقدامی معمول داشت و با توجه به صدر و ذیل ماد ه ۹ قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور مدنی که مشعر بر اجرای قوانین شکلی و تشریفاتی در خصوص قضایایی است که سابق بر تصویب آنها مطرح شده و در جریان رسیدگی است (و عطف به ماسبق شدن این قوانین را تجویز کرده است) و نظر به اینکه احکام اعدام متهمان به ارتکاب جرایم مواد مخدر، به لحاظ عدم قطعیت قابلیت اجرا ندارد و با عنایت به اینکه ماد ه ۴۲۸ قانون آیین دادرسی کیفری آرا صادر شده دربار ه جرایمی

را که مجازات قانونی آنها سلب حیات است علی الاطلاق قابل فرجام خواهی در دیوان عالی کشور دانسته و موجبی وجود ندارد که احکام اعدام متهمان مذکور را از شمول حکم عام و کلی این ماده مستثنی بدانیم، بنا به مراتب، به نظر اکثریت قاطع اعضای هیأت عمومی دیوان عالی کشور، احکام یاد شده قابل فرجام خواهی در دیوان عالی کشور است و رأی شعب ه ۴۸ دیوان عالی کشور در حدی که با این نظر مطابقت دارد صحیح و قانونی تشخیص داده می شود. این رأی مطابق ماد ه ۴۷۱ قانون اخیرالذکر برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاه ها و سایر مراجع لازم الاتباع است.

هیأت عمومی دیوان عالی کشور/

منبع : سایت مجلس شورای اسلامی